

FLANERI O'KONOR

NASILNI GRABE
CARSTVO NEBESKO

Preveo s engleskog:
Aleksandar Đusić

KONTRAST
Beograd, 2023

Za Edvarda Fransisa O'Konora (1896-1941)

*From the days of John the Baptist until now,
The Kingdom of Heaven suffereth violence and
the violent bear it away.*

Matthew 11:12

PRVI DEO

I

Ujak Fransisa Mariona Tarvotera je tek pola dana bio mrtav, a dečko je već bio suviše pijan da bi mogao da privede kraju kopanje rake, pa je Crnac Bjuford Manson, koji je sa krčagom došao po vodu, morao to da obavi i da prevuče telo od stola za kojim je pri doručku otkazalo i da ga sahrani na prikladan, hrišćanski način, sa znamenjem njegovog Spasitelja iznad glave leša i sa dovoljno zemlje da psi ne mogu da ga iskopaju. Bjuford je naišao oko podneva, a kad je sa zalaskom sunca otišao, mlađani Tarvoter se još nije bio vratio iz pecare.

Starac je zapravo bio babin brat, bar je tako tvrdio, i dečko je živeo s njim otkad zna za sebe. Taj deda-ujak mu je rekao da je imao sedamdeset godina kad ga je spasao i prihvatio se njegovog odgajanja, a umro je sa osamdeset i četiri. Tarvoter je po tome zaključio da ima četrnaest godina. Ujak ga je naučio da Računa, Čita i Piše, a uputio ga je i u Istoriju počev od Adamovog proterivanja iz Rajskog vrta sve do niza predsednika zaključno sa Herbertom Huverom, uz dodatno razmatranje Drugog Hristovog dolaska i Sudnjeg dana. Osim što mu je pružio dobro obrazovanje, spasao ga je njegovog jedinog drugog rođaka, nećaka starog Tarvotera, učitelja koji tada još nije imao dece, pa je želeo da odgaji dete svoje pokojne sestre u skladu s vlastitim shvatanjima.

Starom su ta shvatanja bila poznata. Tri meseca je živeo u nećakovoj kući doživljavajući to tada kao čin Milosrđa, da bi kasnije, kako je rekao, shvatio da u tome nije bilo ni trunke Milosrđa. Dok je živeo tamo, nećak ga je sve vreme krišom proučavao. Nećak, koji ga je tobože bio primio u ime Ljubavi prema bližnjem, pritom mu se na mala vrata uvlačio u dušu, postavljao mu dvosmislena pitanja, kao i zamke oko kuće, pa gledao kako

ovaj upada u njih, i na kraju je objavio prikaz o njemu u učiteljskom časopisu. Gnusni smrad takvog ponašanja dizao se do neba, pa je sam Gospod izbavio starca. Podario mu je žestoku viziju, rekao mu da se sa siročetom skloni što dublje u šumu i da ga odgaji tako da zasluži Spasenje. Gospod mu je jemčio dugovečnost, te on ote bebu pred učiteljevim nosom i odnese je u krčevinu Pauderhed, koju je doživotno imao na raspolaganju.

Starac je tvrdio da je prorok i vaspitao je dečaka da i sam očekuje Božji poziv i da se sprema za dan kad će ga čuti. Predočio mu je nevolje koje snalaze proroke, kako one koje dolaze iz sveta i koje su sitne i beznačajne, tako i one koje dolaze od Gospoda i služe prorokovom pročišćenju u ognju, pošto se i on sam mnogo puta pročišćavao. Vatra ga je mnogo čemu naučila.

Njemu je poziv bio upućen još u ranoj mladosti i on je pošao u grad da najavi propast koja čeka svet koji se odrekao svog Spasitelja. Obuzet gnevom, najavljivao je da će svet videti kako se Sunce rasprskava u krvi i ognju, a dok je on besneo i čeka, Sunce se svakog jutra mirno i pribrano podizalo, kao da prorokovu poruku nisu čuli ni svet ni sam Bog. Izlazilo je i zalazilo obasjavajući svet koji je od zelenog postajao beo, pa opet zelen i ponovo beo. Ono je izlazilo i zalazilo, a on je gubio nadu da će ga Gospod čuti. A onda je jednog jutra na svoju radost video kako se iz Sunca pomalja plameni prst, i pre nego što je mogao da se okrene ili vikne, taj prst ga je dodirnuo i propast na koju je čeka sručila se na njegov sopstveni mozak i telo. Spržena je njegova vlastita krv, a ne krv sveta.

Pošto je mnogo naučio na sopstvenim greškama, imao je priliku da uputi Tarvotera – kad je dečko bio voljan da ga sluša – u poteškoće svojstvene služenju Gospodu. Dečko je imao svoja shvatanja i s nestrpljenjem ga je slušao, ubeđen da neće napraviti nijednu grešku kad kucne čas i Gospod ga pozove.

To nije bio poslednji put da Gospod starca opomene vatrom, ali to nije činio još otkad je učitelju preoteo Tarvotera.

Tada je njegova pomamna vizija bila jasna. Dobro je znao od čega spasava dečaka i nije stremio uništenju, nego spasenju. Dotada je već bio naučio da mrzi neizbežnu propast, a ne sve ono što će propasti.

A učitelj Rejber je uskoro saznao gde su i krenuo je ka toj krčevini da vrati dečaka. Morao je da ostavi kola na zemljanom putu i da jednu milju pešači kroz šumu stazom koja se povremeno gubila, da bi na kraju stigao do malog kukuružišta nasred kojeg se nalazila bedna koliba na sprat. Starac se pred Tarvoterom sa zadovoljstvom prisecao zajapurenog, znojavog i unezverenog lica svog nećaka, koje se pojavljivalo i nestajalo među kukuruzima, kao i cvetnog ružičastog šešira socijalne radnice koju je poveo sa sobom. Te godine je kukuruz bio zasađen sve do metar-dva od ulaznog trema, i kad je nećak kročio iz kukuružišta, stari se pojavio na vratima sa sačmarom i dreknuo da će razneti nogu koja mu se približi još jedan korak. Dok su njih dvojica stajali i gledali se, socijalna radnica je izronila iz kukuruza kočoperno narogušena poput paunice koju su uznemirili na legalu. Starac je smatrao da nećak ne bi ni koraknuo da nije bilo socijalne radnice. Oboma su lica bila izgrebana i krvava od bodljikavog grmlja, a sa rukava ženine bluze visila je grančica kupine.

Samo što je žena polako ispustila dah kao da je potpuno izdaje strpljenje, kad nećak podiže stopalo i zakorači na trem, a stari ga smesta pogodi u nogu. Zarad dečaka se potanko prisecao nećakovog lica iz kog je izbijao gnev pravednika, i pogleda koji ga je toliko razjario da je, malko podigavši pušku, ponovo pucao u njega i otkinuo mu parčence desnog uveta. Taj drugi pucanj izbrisao mu je svaku pravednost s lica i ostavio ga praznog i prebledelog, otkrivajući da ispod njega ničeg nema, otkrivajući – kako je starac sam ponekad uviđao – i njegov sopstveni neuspeh, jer je nekada davno već pokušao, bez uspeha, da izbavi tog nećaka. Bio ga je oteo kao sedmogodišnje dete i odveo u krčevinu, krstio ga i uputio ga u zasnovanost njegovog

Iskupljenja, ali ta uputstva su potrajala samo nekoliko godina; dete je od određenog časa izabralo drugačiji put. Pomisao da je mogao da pomogne nećaku da se ustali na novom putu toliko mu je teško padala da bi prekinuo da Tarvoteru priča tu priču, stao bi i zurio pred sebe kao da gleda u provaliju koja mu se otvara pred nogama.

U takvim prilikama bi skitao šumom i ostavljao Tarvotera samog na toj krčevini, ponekad i danima, dok bi on raščišćavao račune s Gospodom, a kad bi se vratio, kaljav i izgledneo, izgledao je baš onako kako, po dečakovom mišljenju, jedan prorok treba da izgleda. Izgledao je kao posle žestoke borbe sa divljom mačkom, kao da mu glavu još ispunjavaju vizije koje je spazio u njenim očima, svetlosni točkovi i nečuvene zveri sa džinovskim plamenim krilima i četiri glave okrenute na četiri strane sveta. U takvim trenucima, Tarvoter je znao da će, kad bude pozvan, reći: „Evo me, Gospode, spreman sam!” U drugim prilikama, kad u ujakovom pogledu ne bi bilo vatre i kad bi govorio samo o znoju i smradu krsta, o tome kako se ponovo rađamo samo da bismo umrli i trošimo večnost na jedenje hleba života, dečak bi puštao da mu misli skrenu na druge stvari.

Starčeva misao nije uvek istom brzinom prolazila kroz sva mesta u njegovoj povesti. Ponekad bi, kao da ne želi da misli na to, pretrčao preko onog dela kad je ustrelio nećaka i požurio bi dalje da ispriča kako su to dvoje, nećak i socijalna radnica (kojoj je i samo ime bilo smešno – Bernis Bišop), brže-bolje pobegli kroz kukuruze uz sve udaljenije šuštanje, i kako je ta žena cičala: „Što mi nisi rekao? Znao si da je lud!”, i kako je, kad su izišli iz kukuružišta na drugoj strani, sa prozora na spratu do kog se u međuvremenu uspenrao, video kako je rukom obuhvatila nećaka i držala ga na nogama dok je skakućući zamicao u šumu. Kasnije je čuo da ju je oženio mada je bila dvaput starija od njega i nije mogao da očekuje od nje više od jednog deteta. Više ga nikad nije pustila da se vrati.

A Gospod se, po starčevim rečima, pobrinuo da to jedinče koje je dobio od nje ne iskvari takvi roditelji. Sačuvao ga je na jedini mogući način: dete je bilo zaostalo. Tu bi stari ućutao i pustio da Tarvoter oseti koliko je ta misterija bremenita značenjem. Otkad je saznao za postojanje tog deteta, više puta je odlazio u grad da ga otme i krsti, ali mu to nijednom nije uspelo. Učitelj je preduzeo mere predostrožnosti, a i starac je već bio suviše odrta-veo i gojazan da bi bio spretan otmičar.

„Ako se desi da umrem”, rekao je Tarvoteru, „ne krstivši ga, ti ćeš morati to da uradiš. Biće ti to prvi zadatak od Boga.”

Dečak uopšte nije poverovao da će mu prva misija biti da krsti maloumno dete. „Ma neće biti”, rekao je. „Nije on meni namenio da se bavim tvojim nezavršenim poslovima. Nešto drugo je odredio za mene.” I pomisli na Mojsijevo izvođenje vode iz stene i zaustavljanje Sunca Isusa Navina i Danilovo kroćenje lavova pogledom u jami.

„Nije tvoj posao da misliš umesto Gospoda”, reče njegov de-da-ujak. „Pazi da ti sudnji dan ne slomi sve kosti.”

Na dan smrti, stari je po običaju sišao i spremio doručak, ali je umro prinoseći ustima prvu kašiku. Ta kuhinja je zauzimala čitavo prizemlje njihove kuće, prostrana i mračna, sa peći na drva uz jedan zid i daščanim stolom pored nje. U ćoškovima su stajale gomile vreća sa hranom za stoku i živinu, a svuda je bilo starog gvožđa, piljevine, komada rafije, merdevina i ostale starudije, pošto su ih i on i Tarvoter ostavljali gde stignu. U kuhinji su bili i spavali, dok jedne noći na prozor nije naskočio ris, pa je ujak u strahu odneo krevet na sprat na kom su bile dve prazne sobe. Starac je još tada predskazao da će mu te stepenice skratiti život za deset godina. U trenutku smrti seo je da doručkuje i četvrtastom crvenom šakom podigao nož na pola puta do usta, a onda sa izrazom krajnje zaprepašćenosti stao

da spušta ruku sve dok nije polegla na ivicu tanjira i odigla ga od stola.

Stari je ličio na bika spljoštene glave nasadene pravo na ramena i srebrnastih izbuljenih očiju koje su podsećale na dve ribe koje se upinju da se iskobeljaju iz mreže od crvenih niti. Nosio je šešir boje kita s podignutim čitavim obodom i sivi – nekada crni – kaput pravo preko potkošulje. Tarvoter, koji je za stolom sedeo preko puta njega, vide kako mu na licu izbijaju crveni končići i kako podrhtava. Kao da je vibriranje zemljotresa počelo u srcu i sada izbija napolje i stiže na površinu. Usta su mu se bila jako iskrivila naniže, a on ostade u potpuno istom položaju, u savršenoj ravnoteži, mada su mu leđa bila petnaestak santimetara od naslona stolice, a stomak se uglavio pod samu ivicu stola. Oči, srebrno prazne, ciljale su na dečaka s druge strane stola.

Tarvoter oseti kako taj drhtaj prelazi na njega i polako ga obuzima. I bez dodirivanja je znao da je stari mrtav, a nastavio je da sedi preko puta leša i da doručkuje s nekakvom turobnom pometenošću, kao da je u prisustvu neke nove ličnosti, pa ne zna šta da kaže. Na kraju mrzovoljnim tonom reče: „Ti sad polako. Već sam ti rekao da ću to valjano uraditi.” Sam sebe je čuo kao tuđinca, kao da je smrt izmenila njega, a ne njegovog deda-ujaka.

Ustao je i odneo tanjir kroz zadnja vrata, pa ga spustio na najniži stepenik, a dva crna borbena petla dugih nogu jurnula su preko dvorišta i pokljucala preostale mrvice. Seo je na izduženi sanduk od borovine na zadnjem tremu, a ruke nesvesno počеше da odmotavaju nekakav konopac dok je, onako izduženog lica, zurio dalje od krčevine i iznad šume koja se pružala u sivkastoj i tamnojubičastoj zatalasanosti, da bi na kraju dotakla utvrđenu svetloplavu liniju stabala postavljenih naspram praznog jutarnjeg neba.

Pauderhed je bio udaljen ne samo od zemljanog drumu, nego i od železničke pruge i staze za pešake, pa su komšije, obojene a ne

bele, morale da pešače kroz šumu i da sklanjaju granje šljiva da bi stigili do njega. Nekad su tu bile dve kuće; sada je bila samo jedna, s mrtvim gazdom u kući i živim napolju na tremu, koji je čekao da ga pokopa. Dečko je znao da prvo mora da sahrani starca. Izgleda da će morati da ga prekrije zemljom da bi bio načisto mrtav. Ta misao kao da mu je omogućavala da odloži nešto što ga je pritiskalo.

Stari je pre par nedelja počeo da seje kukuruz na jutru s leve strane i prateći liniju ograde stigao skoro do ravni kuće. Dva reda bodljikave žice protezala su se posred imanja. Linija sumaglice, nalik na grbu, prikradala se poput belog lovačkog psa spremnog da se podvuče ispod žice i da puzeći dalje osvaja dvorište.

„Skloniću ja tu ogradu”, reče Tarvoter. „Neće meni moja vlastita ograda stajati nasred parcele.” Govorio je suviše glasno i čudno, neprijatnim tonom. To se nastavilo u glavi: ti nisi vlasnik. Vlasnik je učitelj.

Ja sam vlasnik, reče Tarvoter, jer sam ovde i niko ne može da me otera. Kakav god učitelj da dođe polažući pravo na imanje, ucmekaću ga.

Gospod može da te otera odavde, pomislio je. Ništa nije narušavalo tišinu i dečak je osetio kako srce počinje da mu se nadima. Zadržao je dah kao da će zagrmeti glas sa visina. Nekoliko trenutaka potom čuo je kako kokoška grebe ispod trema na kojem se nalazio. Plahovitim pokretom ruke obrisao je nos, a boja mu se opet povlačila sa lica.

Nosio je otrcani kombinezon, a sivi šešir je navukao na uši kao kapu. Ugledajući se na ujaka, šešir je skidao jedino u krevetu. Sve do tog dana, sve je radio po uzoru na ujaka, međutim: ako hoću da uklonim ogradu pre nego što ga sahranim, ne postoji taj koji može da me spreči, pomislio je; niko neće podići glas.

Ma najpre ga sahrani i završi s tim, reče onaj bučni i neprijatni glas tuđinca. Ustao je da potraži lopatu.

Sanduk od borovine na kom je sedeo bio je mrtvački kovčeg njegovog ujaka, ali dečak nije hteo njime da se posluži. Starac je

bio suviše težak da bi tako žgoljav mogao da ga prebaci preko ivice sanduka, a i sam je rekao, kad ga je napravio pre nekoliko godina, da ukoliko ne uzmogne da ga smesti unutra kad mu dođe sudnji čas, neka ga samo spusti u jamu bez ičega i da se potrudi da jama bude duboka. Tražio je da bude duboka tri metra, a ne standardnih dva i po. Dugo mu je trebalo da završi sanduk, a kad je najzad bio gotov, na poklopcu je urezao: MEJSON TARTVOTER, S BOGOM, a onda ušao u njega tu na zadnjem tremu; neko vreme je nepomično ležao u njemu i samo mu se iznad vrha video stomak nalik na suviše nadošli hleb. Dečko je stajao pored sanduka i pomno ga posmatrao. „Ovo nas sve na kraju čeka”, zadovoljno reče starac krepkim glasom iz kovčega.

„Suviše si krupan za ovaj sanduk”, reče Tardtoter. „Moraću da sednem na poklopac da te nabijem unutra, ili da sačekam da malko istruneš.”

„Ništa ne čekaj”, reče mu stari Tardtoter. „Slušaj. Ako iz nekog razloga u tom času ne budeš mogao da iskoristiš ovaj sanduk, zato što ne možeš da ga podigneš ili šta već, samo me ubaci u jamu, ali gledaj da bude stvarno duboka. Hoću da bude tri metra, ne običnih dva i po, nego tri. Ako treba, prevaljaj me do jame. Valjaću se ja. Uzmi dve daske i položi ih na stepenice, pa me zakotrljaj i tamo gde se zaustavim iskopaj jamu i nemoj da se preturim u nju dok ne bude dovoljno duboka. Podupri me ciglama da se ne preturim i pazi da me psi ne gurnu preko ivice dok je ne završiš. Najbolje je da pse zatvoriš u kokošinjac”, rekao je.

„A šta ako umreš u krevetu?”, upita dečak. „Kako onda da te spustim niz stepenice?”

„Neću ja umreti u krevetu”, reče stari. „Čim čujem da me Bog poziva, potrčaću dole. Doći ću što bliže vratima. A ako se nekim slučajem zaglavim na spratu, moraćeš da me otkotrljaš niz stepenice, to je sve.”

„Blagi Bože”, reče dečko.

Starac se ispravi u sanduku i šakom tresnu po ivici. „Slušaj me”, rekao je. „Ja od tebe nikada nisam mnogo tražio. Uzeo sam te i othranio i spasio od one magarčine u gradu, a sve što sada zauzvrat tražim je da me položiš u zemlju gde je pokojnicima mesto, i da iznad mene postaviš krst da se zna gde sam. To je baš sve što tražim od tebe. Ne tražim ni da odeš po crnje i da probate da me stavite u parcelu s mojim tatom. Mogao bih to da tražim od tebe, ali neću. Radim sve što mogu da ti olakšam. Tražim samo da me metneš u zemlju i staviš mi krst.”

„Biće dobro ako te stavim u zemlju”, reče Tarvoter. „Biću suviše iznuren da bih se bavio krstom. Neću još da se bakćem i takvim glupostima.”

„Glupostima!”, siknuo je ujak. „Videćeš ti šta su gluposti onog dana kad se krstovi skupe! Ako časno sahraniš mrtve, to će možda biti jedina stvar koja će ti služiti na čast. Doveo sam te ovamo da te podignem kao hrišćanina, pa i više nego hrišćanina, kao proroka!”, grmeo je, „i to breme će te pratiti!”

„Ako ispadne da nemam dovoljno snage za to”, reče mališa sa opreznom ravnodušnošću, „obavestiću ujku u varoši, pa nek se on pobrine za tebe. Učitelj”, otezao je gledajući kako su ožiljci od boginja već postali bleđi na starčevom purpurnom licu. „On će se pobrinuti za tebe.”

Niti koje su starcu otežavale gledanje zgusnule su se. Zgrabio je obe strane kovčega i gurao napred kao da će ga skloniti sa trema. „On bi me spalio”, reče hrapavim glasom. „Kremirao bi me u peći i rasuo moj pepeo. ’Ujače’, rekao mi je, ’ti si od onog soja koji upravo nestaje!’ Taj bi rado platio pogrebniku da me spali da bi mogao da prospe moj pepeo”, rekao je. „On ne veruje u Vaskrsenje. Ne veruje u Sudnji dan. Ne veruje u hleb života...”

„Mrtvi se ne zamajavaju takvim pojedinostima”, prekinu ga dečko.

Starac ga dohvati za kombinezon, pribi ga uz sanduk i opako mu se upilji u prebledelo lice. „Svet je stvoren radi mrtvih. Pomisli samo koliko mrtvih ima”, reče, a onda kao da je našao odgovor na svu obest ovog sveta, izjavi: „Mrtvih ima milion puta više nego živih, i ti mrtvi su milion puta duže mrtvi nego što živi žive”, pa se zasmeha i pusti ga.

Samo se po blagom drhturenju videlo da je dečaka to uzdrimalo, a zatim reče: „Učitelj mi je ujak. Jedini srodnik zdrave pameti kojeg ću imati i živ čovek, i ako mi se ushte da odem kod njega, otići ću; iz ovih stopa.”

Stari ga je čitav minut ćutke gledao. Onda je dlanovima lupio po kovčegu i zaurlao: „Koga kuga zove, taj neka ide kugi! Koga zove mač – maču! Koga zove vatra – vatri!” A dečko se upadljivo tresao.

„Spasao sam te da budeš slobodan, ličnost za sebe”, uzviknuo je, „a ne tek podatak u njegovoj tintari! Kad bi živeo s njim, sada bi bio puki podatak, bio bi u njegovoj glavi, i što je još gore”, reče, „išao bi u školu.”

Dečko iskrivi lice. Stari se uvek trudio da ga ubedi da je srećković što ne ide u školu. Smatrao je da se Gospod pobrinuo da mu obezbedi etički čisto vaspitanje i obrazovanje, sačuvao ga od kvarenja i izabrao ga za Svog slugu, kog je prorok obučio za proricanje. Dok su druga deca njegovih godina bila zgurana kao stoka među četiri zida da pod nadzorom neke žene isecaju papirne bundeve, on je slobodno stremio mudrosti, a prijatelji njegovog duha bili su Avelj, Enoh, Noje, Jov, Avram, Mojsije, kralj David i Solomon i svi proroci, od Ilije koji je izbegao smrt do Jovana čija je odsečena glava na poslužavniku širila strah i trepet. Dečku je bilo jasno da je to što je izbegao školu pouzdan znak njegove izabranosti.

Nameštenik nadležan za proveru došao je samo jednom. Gospod je obavestio starca da će on doći i rekao mu šta da radi, a stari Tarvoter je uputio dečaka kako treba da postupa onog

dana kada se, kao izaslanik đavola, taj službenik pojavi. Kad nastupi taj čas i kad ga ugledaše kako se približava preko polja, bili su spremni. Dete se sklonilo iza kuće, a stari je seo na stepenice i čekao. Kad je službenik, mršavi i ćelavi čovek sa crvenim naramenicama, stupio iz polja na nabijenu zemlju u dvorištu, obazrivo je pozdravio starog Tarvotera i izokola stao da iznosi svoju stvar, kao da i nije zato došao. Seo je na stepenice i počeo da priča o lošem vremenu i lošem zdravlju. Na kraju, zagledan preko polja, reče: „Vi imate dečaka, zar ne, koji bi trebalo da ide u školu?”

„Fini dečko”, reče stari, „i ja ga ne bih prečio kad bi bilo ko mogao nečemu da ga nauči. Mali, dođi ovamo!”, pozvao je. Dečko se nije smesta pojavio. „Hej, mališa!”, podigao je glas.

Dečak se posle par minuta pojavio negde iza kuće. Oči su mu bile otvorene, ali neusredsređene. Glava mu se nekontrolisano klatila na mlitavim ramenima, a jezik je oklembesio preko otvorenih usta.

„Nije najbistriji”, reče stari, „ali je mnogo dobar dečko. Zna da dođe kad ga zovneš.”

„Da”, reče nameštenik, „pa dobro, možda je najbolje da ga ostavimo na miru.”

„Šta ga znam, možda bi i mogao da se školuje”, reče starac. „Već dva meseca nije imao napad.”

„Cenim da je bolje da ostane kod kuće”, reče službenik. „Ne bi valjalo da ga preopteretimo”, zaključí pa pređe na druge stvari. Uskoro se pozdravio, pa su zajedno malo zadovoljno posmatrali kako se taj lik udaljava poljem i smanjuje, i naposletku crvene naramenice nestadoše iz vidika.

Da ga se učitelj domogao, on bi sada bio u školi, jedan od mnogih, nerazpoznatljiv u krdu, a u učiteljevoj glavi bio bi razložen na delove i brojeve. „To je i sa mnom hteo”, reče stari, „i mislio je da ću, kad uspe da me stavi u te učiteljske novine, biti onakav kakav bi po njegovom mišljenju trebalo da budem.”

U učiteljevoj kući bilo je malo čega sem knjiga i hartija. Kad je prešao kod njega, stari nije znao da se sve živo što mu je kroz oči ušlo u mozak pretvorilo u knjigu, papir ili tabelu. Učitelj se pravio da ga strašno interesuje to što je on prorok, izabranik Božji, i postavljao mu je brojna pitanja, katkad zapisujući odgovore u svešku, a okice bi mu često blesnule kao da je upravo nešto uvideo.

Stari je uobrazio da napreduje u ponovnom ubeđivanju nećaka u njegovo iskupljenje, jer iako nije *rekao* da veruje, barem ga je slušao. Sticao se utisak da učitelj voli da razgovara o stvarima koje zaokupljaju njegovog ujaka. Nadugačko ga je ispitivao o njegovom ranijem životu, kojeg je stari Tarvoter praktično zaboravio. Stari je pomislio da će to zanimanje za njegove pretke uroditi plodom, ali jedini plod su bile, jedini su plod bile, o smrada i srama, mrtve reči. Jedini plod beše opor i bez semena, čak nije bio u stanju ni da istrune, od početka mrtav. Stari bi katkada poput otrovnog ispljuvka ispljunuo iz usta neku idiotsku rečenicu iz učiteljevog dela. Gnev mu ih je bio utisnuo u pamćenje kao žig, od reči do reči. „Njegova usredsređenost na poziv Gospoda proisticala je iz nesigurnosti. Trebao mu je poziv da mu ulije sigurnost, pa je pozvao sam sebe.”

„Pozvao sam sebe!” prosiktao bi starac, „zamisli, pozvao sam sebe!” To ga je toliko jedilo da je pola vremena samo to ponavljao. „Pozvao sebe. Ja sam, kaže, pozvao sam sebe. Ja, Mejson Tarvoter, pozvao sam sâm sebe! Pozvao sam sebe da me izudaraju i svežu. Pozvao sebe da me ispljuju i ismeju. Pozvao sebe da mi slome ponos. Pozvao sebe da me Božji pogled rascepi. Slušaj, dečaće”, rekao bi, zgrabio dete za tregere kombinezona i lagano ga protresao: „Čak i Božja milost sažiže.” Ispustio bi tregere i pustio dečaka da padne u trnovitu postelju te misli, dok bi on nastavljao da sikće i ječi.

„Lepo je hteo da me ugura u taj učiteljski časopis. Mislio je da ću, kad se tu nađem, biti onakav kakav sam u njegovoj glavi, da će me time srediti i to bi bilo to, tako bi se stvar svršila. E pa, nije se